

**СРПСКО УДРУЖЕЊЕ
ЗА КРИВИЧНОПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ**

МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

**АКТУЕЛНА ПИТАЊА
КАЗНЕНОГ ЗАКОНОДАВСТВА
И ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПРАВОСУЂА**

**LXV РЕДОВНО ГОДИШЊЕ САВЕТОВАЊЕ
УДРУЖЕЊА**

АКТУЕЛНА ПИТАЊА КАЗНЕНОГ ЗАКОНОДАВСТВА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПРАВОСУЂА

Издавачи: Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу
и "INTERMEX" - Београд

Уредници: проф. др Вељко Турањанин, проф. др Драгана Чворовић

Програмски одбор: Проф. др Станко Бејатовић, проф. др Зоран Стојановић,
академик проф. др Владо Камбовски, академик Игор Леонидович – Трунов,
академик проф. др Миодраг Симовић, проф. др Драго Радуловић, Ненад Вујић,
проф. др Вид Јакулин, проф. др Вељко Турањанин, проф. др Елена Тилоvsка-Кечегџи,
проф. др Драгана Чворовић, проф. др Angelina Stojanoska, проф. др Анита Благојевић

Научни савет: проф. др Милан Шкулић, проф. др Татјана Бугарски,
др Ивана Стевановић, проф. др Емир Ћоровић, проф. др Гордана Лажетић
Бужаровска, проф. др Борислав Петровић, проф. др Елизабета Ивичевић Карас,
mr Vandita Khanna, доц. др Elwin Hofman, проф. др Хајрија Сјерчић Чолић

Рецензенти: Проф. др Станко Бејатовић, *Правни факултет Универзитета у Крагујевцу,*
председник Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу
Проф. др Божидар Бановић, *Факултет безбедности у Београду*
Проф. др Вид Јакулин, *Правни факултет Универзитета у Љубљани*
Проф. др Драго Радуловић, *Правни факултет Универзитета у Подгорици*
Проф. др Миодраг Симовић, *Правни факултет Универзитета у Бањој Луци*
Проф. др Александра Илић, *Факултет безбедности у Београду*
Др Младен Јеличић, *научни сарадник, Виши суд у Шапцу*
Проф. др Дарко Димовски, *Правни факултет Универзитета у Нишу*
Проф. др Емир Ћоровић, *Државни универзитет у Новом Пазару*
Доц. др Иван Ђокић, *Правни факултет Универзитета у Београду*

Припрема и прелом: "INTERMEX", d.o.o.

Штампа: "Digital ART", Београд

Тираж: 200 примерака

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
343.2/.7(497.11)(082)
343.1(497.11)(082)

МЕЂУНАРОДНА научна конференција Актуелна питања казненог законодавства и организације правосуђа (Златибор ; 2026)

Међународна научна конференција Актуелна питања казненог законодавства и организације правосуђа,
септембар 2026., [Златибор] / Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, LXV редовно
годишње саветовање ; [уредници Вељко Турањанин, Драгана Чворовић]. - Београд : Српско удружење за
кривичноправну теорију и праксу : Intermex, 2026 (Београд : Digital ART). - 708 стр. ; 25 cm

Тираж 200. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Abstracts.

ISBN 978-86-88945-11-0 (СУКТП)

1. Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу (Београд). Редовно годишње саветовање (65 ;
2026 ; Златибор)

а) Кривично законодавство -- Србија -- Зборници б) Кривични поступак -- Србија -- Зборници

Златибор, 24-26. септембар 2026. године

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из
ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело.

Коришћење делова текста из ове публикације дозвољено је сходно ауторском праву и уз
сагласност издавача.

**Издавање овог зборника радова
и организовање LXV саветовања
Српског удружења за кривичноправну
теорију и праксу**

помогли су:

- **Правосудна академија**
- **INTERMEX д.о.о. – Београд**
- **Министарство науке, технолошког развоја и иновација
Републике Србије**
- **Мисија OEBS у Србији**

НАПОМЕНА:

Ставови изречени у овом зборнику не представљају нужно званичан став
Мисије OEBS у Србији

САДРЖАЈ

I УВОДНИ РЕФЕРАТИ

Проф. др Драгана КОЛАРИЋ

Актуелна питања кривичног материјалног права Србије
посматрана кроз реформске процесе 11

Проф. др Милан ШКУЛИЋ

Актуелна питања кривичног процесног права Републике Србије
(нормативни оквир, искуства примене и пожељан
начин нормирања)..... 48

Др Ивана СТЕВАНОВИЋ

Правци унапређења система заштите жртава у кривичном
поступку у Републици Србији 92

Горица СЕКУЛИЋ

Положај и право на одбрану окривљеног у прекршајном
поступку са освртом на стандарде Европског суда
за људска права..... 111

Југослав ТИНТОР

Положај адвокатуре у реформи правосуђа - Иницијатор,
коректив или кочничар 131

II МАТЕРИЈАЛНО КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО

Академик проф. др Владо КАМБОВСКИ

Македонски систем казнене правде између правног
илузионизма и кризе владавине права: Потреба
за новом парадигмом реформе..... 155

др Наташа ПЛАВШИЋ

Обавеза извршења пресуда Европског суда за људска права
и улога Уставног суда - Случај одузимања имовине
у девизним и царинским прекршајним поступцима..... 175

Проф. др Александра ИЛИЋ

Проф. др Божидар БАНОВИЋ

Хипертрофија кривичноправних норми и поопштавање казнене
политике (криминално-политичка оправданост или не?) 209

Ливија ПАНИЋ МИЛЕТИЋ

Кривична дела против полне слободе: Недозвољене
полне радње и полно узнемиравање – Нормативни развој
и актуелна питања у пракси 225

Оригинални научни рад

Др Ивана СТЕВАНОВИЋ¹

Директор Института за криминолошка и социолошка истраживања

ПРАВЦИ УНАПРЕЂЕЊА СИСТЕМА ЗАШТИТЕ ЖРТАВА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Апстракт. Стварање услова за заштиту права жртава кривичних дела у свакој земљи подразумева, пре свега, постојање адекватног нормативног и стратешког оквира и развијене кривичноправне и инфраструктурне инструменте заштите. Последњих година на нивоу међународног права дошло је до значајног унапређења норми и стандарда у области заштите права жртава и сведока, а поготово доношењем Директиве Европске уније којом се утврђују минимални стандарди у вези са правима, подршци и заштити жртава кривичних дела (Директива 2012/29/ЕУ).

Влада Републике Србије је 2020. године усвојила Националну стратегију за остваривање права жртава и сведока кривичних дела. Као општи циљ Стратегије дефинисано је унапређење положаја жртава и сведока у кривичноправном систему Републике Србије у складу са стандардима Европске уније садржаним у Директиви 2012/29/ЕУ. Шест година, након усвајања овог стратешког документа, као држава, налазимо се пред важним питањем анализе постојећег стања, као и планирања будућих реформи у области заштите права жртава, њихове динамике, као и међусобне усаглашености активности предузетих од стране различитих субјеката.

Кључне речи: заштита жртава, кривични поступак, систем, унапређење

УВОД

Стварање услова за заштиту права жртава кривичних дела у свакој земљи подразумева, пре свега, постојање адекватног нормативног и стратешког оквира и развијене кривичноправне, инфраструктурне и организационе инструменте заштите. Последњих година на нивоу међународног права дошло је до значајног унапређења норми и стандарда у области

¹ Др Ивана Стевановић, научни саветник и директор Института за криминолошка и социолошка истраживања. Овај рад је настао као резултат ангажовања ауторке у складу са Планом рада Института за криминолошка и социолошка истраживања за 2026. годину (на основу уговора бр. 451-03-33/2026-03/200039 са Министарством науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије).

заштите права жртава и сведока, што је за државе значило почетак процеса усаглашавања нормативног оквира са новодефинисаним међународним стандардима. Установљавање међународно правних стандарда о кривичноправним инструментима заштите, наметнуло је као неопходност и јачање капацитета државних институција и пружалаца подршке жртвама и сведоцима кривичних дела, као и јачање свести шире јавности о постојању важности и улози служби за подршку жртвама, а све са циљем стварања одрживог система и у Републици Србији (Колаковић-Бојовић, 2016; Колаковић-Бојовић, 2017; Колаковић-Бојовић, 2018; Шкулић, 2020; Стевановић & Вујић, 2020; Стевановић & Вујић (а), 2020); .

Влада Републике Србије је на седници одржаној 30. јула 2020. године усвојила *Националну стратегију за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији* за период од 2020-2025. године са пратећим Акционим планом за период 2020-2022. године (у даљем тексту: Стратегија). Као општи циљ Стратегије дефинисано је унапређење положаја жртава и сведока у кривичноправном систему Републике Србије у складу са стандардима Европске уније садржаним у Директиви 2012/29/EУ. Ради остварења општег, постављена су и три посебна циља:

- Посебан циљ 1: Успостављање одрживе Националне мреже служби подршке жртвама и сведоцима кривичних дела у Републици Србији, уз очување и континуирано унапређење достигнутих стандарда квалитета и доступности услуга подршке.
- Посебан циљ 2: Унапређење доступности, квалитета и ефикасности примене мера заштите жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији, са посебном пажњом на заштити посебно осетљивих категорија жртава и сведока.
- Посебан циљ 3: Подизање свести жртава и сведока кривичних дела о правима која им припадају у правном систему Републике Србије, као и континуирано информисање опште јавности у овој области.

Самим стратешким документом као кључни изазов препознато је да иако је правни поредак Републике Србије у значајној мери усаглашен са међународним стандардима у области права жртава и даље је неопходно потпуно усклађивање, како кривичног, тако и правосудног организационог законодавства. Међутим, корак који је у процесу усаглашавања са Директивом препознат као најзахтевнији у организационом и финансијском смислу био је успостављање мреже служби за подршку жртвама и сведоцима на територији читаве Републике Србије. Анализама, као и самим стратешким документима је констатовано да је тренутно, пружање помоћи и подршке жртвама и сведоцима углавном базирано на активностима служби успостављених при одређеним судовима и тужилаштвима, као и појединим организацијама цивилног друштва, правним клиникама и центрима за социјални рад. Такође, истакнуто је да "не постоје прецизни подаци о броју и структури пружалаца, као ни програма које нуде; нема јасно дефинисаних критеријума за стручне квалификације пружалаца, нити за квалитет услуга које пружају; процедуре процене потреба, упућивања на службе, као и самог пружања подршке нису стандардизоване; не постоје формални механизми повезивања и сарадње пружалаца подршке, нити

је успостављен систем координације и финансирања пружалаца, као и надзора над њиховим радом; програми обуке у области права жртава нису стандардизовани нити успостављени као сегмент почетне и сталне обуке носилаца правосудних функција; информације о расположивим видовима подршке нису систематизоване, нити доступне у оквиру јединствене базе (Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025)."

Имајући наведено у виду, активности предвиђене Акционим планом за период 2020-2022. године, имали су за циљ успостављање новог институционалног, организационог, као и унапређење нормативног оквира, а ради обезбеђења адекватног положаја жртава и сведока у Републици Србији. Након што су, кроз израду анализе спровођења Акционог плана за период 2020-2022. године процењени резултати спровођења Стратегије у прве две године примене, дефинисан је и усвојен Акциони план за период 2023-2025. година, којим је, између осталог, посебна пажња била посвећена унапређењу рада Координационог тела за подршку жртвама и сведоцима кривичних дела у кривичним поступцима. Усвајањем новог Акционог плана за спровођење Стратегије, Влада Републике Србије је 14. новембра 2024. године усвојила Одлуку о измени Одлуке о оснивању Координационог тела за подршку жртвама и сведоцима кривичних дела у кривичним поступцима, којом су именовани нови чланови Координационог тела. Ипак, готово потпуна неактивност Координационог тела у значајном мери је негативно утицала, не само на динамику спровођења реформи, већ и на доступност података о спроведеним мерама, као и на координацију институција и рационално располагање ресурсима. Такође, прекид стратешког планирања у области заштите права жртава, негативно се одразио и на динамику и ефекте напретка, као и на међусобну усаглашеност активности предузетих од стране различитих субјеката.

И шест година, након усвајања *Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији*, као држава налазимо се пред важним питањима анализе постојећег стања (оцене оствареног напретка), као и планирања будућих реформи у области заштите права жртава, њихове динамике, као и међусобне усаглашености активности предузетих од стране различитих субјеката. Ова питања представљају и предмет анализе овога рада са циљем да се укаже на могуће правце унапређења система заштите жртава у кривичном поступку у Републици Србији.

План раста и Реформска Агенда

Положај жртава је високо рангиран и у процесу реформи у Поглављу 23, што је видљиво и из чињенице да је препознато као један од индикатора у Реформској Агенди усвојеној у октобру 2024. године, у оквиру Плана раста за период 2024-2027, усвојеног 8. новембра 2023. године, где се пет влада Западног Балкана обавезало на социо-економске и основне реформе које ће спровести како би подстакле раст и повезивање са ЕУ. На основу тога, Комисија је наставила са потписивањем споразума о зајмовима и кредитним аранжманима са корисницима. У овом новом контексту, ефикасност реформи више није само питање одговарајуће заштите жртава, већ и предуслов да Европска комисија финансијски подржи спровођење тих реформи. Наиме, План раста је подржан повећањем

финансијске помоћи кроз нови Инструмент за реформе и раст који је ступио на снагу 25. маја 2024. године. Инструмент допуњава постојећу финансијску помоћ у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (ИПА III).

- У Реформској Агенди за Србију предвиђено је да ће "такође допринети реформи малолетничког правосуђа и заштити процесних права осумњичених, оптужених и жртава." (Реформска Агенда, 2024: 10)

Усвајањем детаљне Реформске Агенде, Србија се, између осталог, обавезала:

- На измене Законика о кривичном поступку планиране Реформском Агендом и адресирање изазова идентификованих током спровођења Законика, чиме се уводе важне одредбе правних тековина ЕУ у национални правни оквир, као што су... осигуравање да жртве кривичних дела добију одговарајуће информације, подршку и заштиту и да могу да учествују у кривичном поступку;

- Да, на основу препорука добијених од Европске комисије и рада на изменама Кривичног законика и Законика о кривичном поступку, изради и усвоји потпуно нови Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, који ће омогућити усклађивање са неколико закона који су у међувремену усвојени, са међународним и стандардима Европске уније, како би се осигурало да жртве кривичних дела добију одговарајуће информације, подршку и заштиту и да могу да учествују у кривичном поступку.

- Да измени Породични закон на начин који ће обухватити забрану децјих бракова и ефикаснију заштиту од породичног насиља увођењем неколико нових врста кривичних дела која се односе на децу и особе са инвалидитетом.

- На успостављање 20 служби за подршку жртвама и сведоцима кривичних дела у Републици Србији, ангажовање службеника за подршку кроз акт о систематизацији у сваком вишем суду и чинећи ове службе функционалним у 20 виших судова.

Крајем 2025. године Министарство правде с циљем унапређења тренутног застоја у овој области, израдило је и *Анализу утицаја примене Стратегије 2020-2025. са пратећим акционим плановима*. Основна сврха анализе била је да се оцени коначни учинак Стратегије, идентификују научене лекције и дефинишу препоруке за израду новог стратешког документа (Видети: Колаковић-Бојовић, 2025, *Ex Post Анализа Националне Стратегије за остваривање права жртава и сведока у кривичном поступку 2020-2025. година са Акционим плановима за период 2020-2022 и 2023-2025. година*).

Анализа је обухватила оцену оствареног напретка у спровођењу Стратегије, примарно узимајући у обзир критеријуме релевантности и ефективности, уз осврт на оцену ефикасности, утицајности и одрживости реализованих и започетих реформи, а у односу на постављене Посебне циљеве Стратегије. Као основни разлози недовољног степена реализације Стратегије Анализом су дефинисане пет група узрока (видети: Колаковић-Бојовић, 2025):

- Озбиљни застоји у раду узроковани пандемијом вируса COVID 19 током 2020. и 2021. године;
- Кашњење уставне и реформе правосудног законодавства и пратећих подзаконских аката;
- Кашњење измена кривичног законодавства;
- Вишеструки избори и промене у саставу Владе које су утицале да динамику рада институција;
- Неefикасност мониторинг механизма, који, иако структуриран и опремљен неопходним инструментима у пракси није функционисао.

УСПОСТАВЉАЊЕ ОДРЖИВЕ НАЦИОНАЛНЕ МРЕЖЕ СЛУЖБИ ПОДРШКЕ ЖРТВАМА И СВЕДОЦИМА КРИВИЧНИХ ДЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ, УЗ ОЧУВАЊЕ И КОНТИНУИРАНО УНАПРЕЂЕЊЕ ДОСТИГНУТИХ СТАНДАРДА КВАЛИТЕТА И ДОСТУПНОСТИ УСЛУГА ПОДРШКЕ

Консултујући *Анализу утицаја примене Стратегије 2020-2025. са пратећим акционим плановима* можемо запазити да она посебно истиче да је релевантним одредбама *Закона о уређењу судова*, створен правни основ за оснивање служби подршке жртвама, као и да је започет рад на сету подзаконских аката, који је, уз изузетак Судског пословника, окончан током 2024. и прве половине 2025. године. Најзначајнији израђени документ у овом смислу је *Правилник о раду и поступању службе за пружање подршке и помоћи оштећенима и сведоцима и контакт тачке за информисање оштећених и сведока*, којим се на свеобухватан начин уређује поступање са жртвама у различитим аспектима и фазама кривичног поступка и отвара пут ка једнообразном поступању у постојећим, као и службама чије оснивање тек предстоји. Ипак, у процесу израде новог *Правилника о управи у јавном тужилаштву*, питање организације и рада контакт тачака за информисање није јасно дефинисан. Недоношење посебног закона о правосудној администрацији, условило је и даље неуређен радноправни статус и специјализацију судијских помоћника ангажованих у службама подршке, а постоји и велико кашњење у доношењу новог Судског пословника.

У периоду спровођења Стратегије, основане су или је унапређен рад 15 служби подршке при вишим судовима у Републици Србији што представља потпуно остварење циља који је дефинисан Акционом планом за период 2023-2025. године. У том периоду, обезбеђени су технички предуслови за пуну оперативност служби за подршку жртвама кроз обезбеђивање намештаја и опреме за видео конференције. Ипак, новоосноване службе се у раду суочавале са низом проблема. Такође, до оснивања националне мреже кроз њихово повезивање са постојећим службама основаним при организацијама цивилног друштва и другим организацијама и телима и даље није дошло.

Координација, праћење и унапређење мреже

Стратегијом је за потребе координације, праћења и унапређења мреже било предвиђено оснивање Координационог тела за подршку жртвама и сведоцима (у даљем

тексту: Координационо тело), као радног тела Владе, што је и учињено. Координационо тело имало је 11 чланова и 11 заменика чланова који су представници Министарства правде, Министарства унутрашњих послова, Врховног касационог суда, Високог савета судства, Државног већа тужилаца, Републичког јавног тужилаштва, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства здравља, Правосудне академије, организација цивилног друштва и академске заједнице. Координационом телу била је поверена двострука надлежност: 1) координација реформских процеса у контексту успостављања и 2) развој Националне мреже, као и праћење спровођења Стратегије и пратећих акционих планова.

У склопу координације, праћења и унапређења мреже, Координационо тело требало је да : прикупља и анализира податке о функционисању Националне мреже; организује састанке са надлежним институцијама, организацијама цивилног друштва и академском заједницом ради анализе актуелних проблема и дефинисања могућих решења; усваја препоруке за унапређење рада и даљи развој Националне мреже и доставља их на поступање надлежним институцијама; прати спровођење Стратегије и пратећег Акционог плана; процењује потребе за ревизијом Стратегије и пратећег Акционог плана и иницира процес ревизије код надлежног министарства; сарађује са другим телима задуженим за праћење спровођења повезаних стратешких докумената; обавља друге послове од значаја за рад и унапређење Националне мреже.

Такође, било је детаљно уређено и питање методологије рада Координационог тела, регулисано Пословником о раду и Методологијом за извештавање. У смислу предвиђеног улога Координационог тела била је да усваја кварталне извештаје о резултатима спровођења Стратегије, претходно сачињене у складу са методологијом прикупљања и евалуације података. Приликом дефинисања и усвајања методологије прикупљања и евалуације података о спровођењу Стратегије, требало је водити рачуна о њеној усклађености и искуствима са сличним механизмима у повезаним областима, чиме би се обезбедила, с једне стране, рационалнија употреба људских ресурса у процесу припреме извештаја о спровођењу ових стратешких докумената, док би се, с друге стране, обезбедила упоредивост и лакша обрада и анализа података о ефектима реформи у овој области, али и унапред спречити проблеми који су већ уочени у процесу праћења и евалуације резултата спровођења раније усвојених, повезаних стратешких докумената.

Координационо тело било је у обавези да одржи најмање четири састанка годишње, као и да обавештава заинтересовану стручну и општу јавност кроз објављивање извештаја о спровођењу Стратегије. Након што је после значајног кашњења формирано Координационо тело, иако је од усвајања Стратегије протекло више од шест година, до сада је објављен само један извештај о њеном спровођењу 2022. године, а одржана су само два састанка Координационог тела. Поред недостатка јавно објављених информација о саставу, организацији, процесу рада и одлукама Координационог тела, приметан је и недостатак јавно објављених информација и вести о значајним активностима на спровођењу Стратегије. Нажалост ни формирање новог сазива Координационог тела 2024.

године није донело помаке у погледу унапређења рада мониторинг механизма, будући да није било организованих састанака, нити усвојених извештаја.

Обавеза спровођења специјализованих обука у области права жртава

И поред ограничења условљеним дуготрајном применом мера усмерених на сузбијање пандемије изазване вирусом COVID 19, као и кашњењем у изменама релевантних прописа, мишљења смо да је у одређеној мери остварен напредак у организацији и спровођењу обука у области права жртава, како за носиоце правосудних функција, адвокате и припаднике полиције, тако и за лица запослена на пословима пружања подршке жртвама.

У оквиру Процене потреба за обукама у области подршке и помоћи жртвама и сведоцима кривичних дела спроведене у периоду септембар-новембар 2019. године, анализирано је пет кључних питања, од стране тима стручњака Института за криминолошка и социолошка истраживања: обухват обука у смислу полазника; тематски обухват обука, методика, трајање обука и број и професионални профил предавача. У фебруару 2020. одржан је тренинг за тренере. Након тога је процес обука стао. Ово је делимично узроковано ситуацијом изазваном пандемијом вируса COVID 19, а делимично кашњењем у изменама нормативног оквира које је такође било неопходно обухватити обукама. Изузетак су представљале обуке за примену Смерница које је за потребе унапређења праксе одлучивања о имовинскоправном захтеву усвојио Врховни касациони суд.

У првом извештају о спровођењу Стратегије указано је да је Правосудна академија у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Србији, у оквиру заједничког пројекта под називом "Подршка жртвама и сведоцима кривичних дела у Србији", организовала четири једнодневна семинара на тему "Права жртава", за укупно 57 учесника. Семинари су били одржани у Београду, Новом Саду, Крагујевцу и Нишу.

Када је реч о обукама за припаднике полиције, обуке за контакт тачке, спроведене су у организацији Дирекције полиције и Центра за полицијску обуку уз подршку Мисије ОЕБС-а у Републици Србији. Током априла и маја 2022. године Центар за полицијску обуку је уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији организовао 4 дводневна семинара за припадника МУП-а у Београду, Новом Саду, Крагујевцу и Нишу. Обуку је похађало око 80 полицијских службеника. Међутим, када је реч о предвиђеној обавези да се тематска област "Права жртава" уврсти у Програм сталне обуке полицијских службеника, немамо података да је то учињено и у ком обиму.

У погледу обука адвоката који поступају у улози пуномоћника оштећених израђен је програм обуке уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији. Обука адвоката у улози пуномоћника оштећених о правима жртава спровођена је у 2022. години у сарадњи са Адвокатском комором Србије и подручним Адвокатским коморама, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији. Обуке су реализоване у Београду, Новом Саду, Чачку, Нишу и Новом Пазару.

Током 2024. године, уз подршку Мисије ОЕБС-а организоване су и обуке за лица ангажована на пословима пружања подршке жртвама, која су у том моменту била распооређена у службама (махом судијске сараднике).

Важно је указати да је Акционим планом била предвиђена и ревизија и и/или израда програма специјализоване обуке за пружаоце секундарне подршке жртвама ангажоване у службама у оквиру Националне мреже, до чега и даље није дошло. Нажалост, када је реч о потреби да се осмисле и спроводе програми обуке о поступању са жртвама за припаднике правосудне страже није било напретка у петогодишњем периоду реализације Стратегије.

Обуке у области права деце жртава спровођене су континуирано, укључујући и обуке у контексту сертификације полицијских службеника, судија, тужилаца и адвоката у предметима у којима се појављује малолетни оштећени, а које спроводи Правосудна академија, преко обука које подржава УНИЦЕФ, бројних обука које су одржане 2021-2022. године у оквиру пројекта *Child Rights in Serbia (CRIS)* који је спроводио *International Rescue Committee*. У оквиру овог пројекта израђен је и програм и курикулум обуке, као и обимни тренинг материјали (у дигиталном и штампаном облику). У изради ових докумената су учествовали представници научне заједнице и правосудја, као и андрагози запослени на Правосудној академији. Први циклус обука био је у формату тренинга за тренере, након чега су претходно обучени тренери били ангажовани и обукама судија, тужилаца и адвоката (Колаковић-Бојовић, 2022).

Када је реч о припреми и организацији округлог стола на тему дефинисања потреба за обукама у систему просвете, здравства и социјалне заштите (школски психолози, лекари ургентне медицине, гинеколози, педијатри и социјални радници) такође није било напретка.

УНАПРЕЂЕЊЕ ДОСТУПНОСТИ, КВАЛИТЕТА И ЕФИКАСНОСТИ ПРИМЕНЕ МЕРА ЗАШТИТЕ ЖРТАВА И СВЕДОКА КРИВИЧНИХ ДЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ, СА ПОСЕБНОМ ПАЖЊОМ НА ЗАШТИТИ ПОСЕБНО ОСЕТЉИВИХ КАТЕГОРИЈА ЖРТАВА И СВЕДОКА

Израдом Нацрта Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, као и новог Нацрта Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и заштити малолетних лица у кривичном поступку начињен је кључни корак ка обезбеђивању снажнијих гаранција процесне заштите жртава у кривичном поступку. Међутим, треба имати на уму да ови законски текстови још увек нису ушли у скупштинску процедуру и да је неопходно постојећи нацрт Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку да буде додатно унапређен кроз интеграцију препорука произашлих из Мониторинг положаја посебно осетљивих жртава у процесном својству оштећеног као сведока који је спроведен у другој половини 2024. године (Колаковић-Бојовић, 2025(а)) али и да се приступи изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера и Закона о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима у складу са нереализованим активностима из Акционог плана за 2023-2025. годину.

Остваривање имовинско правног захтева у кривичном поступку

Када је реч о остваривању имовинскоправног захтева у кривичном поступку, значајан корак представља усвајање Смернице за унапређење судске праксе у поступцима за накнаду штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку које су усвојене 2019. године, након чега је уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији одржан низ обука за њихову примену. У том смислу Правосудна академија је у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Србији, организовала онлајн представљање публикације "Смернице за унапређење судске праксе у поступцима накнаде штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку" коју је израдила радна група Врховног касационог суда. Представљање Смерница су пратиле судије вишег суда и виши јавни тужиоци и њихови заменици. Смернице за унапређење судске праксе у поступцима за накнаду штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку су представљене из кривичноправног, јавнотужилачког и грађанскоправног аспекта. Такође, одржана су и два једнодневна семинара у Београду и Новом Саду, за укупно 26 учесника, као и три једнодневна онлајн семинара, за укупно 39 учесника, на тему "Представљање Смерница за унапређење судске праксе у поступцима накнаде штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку". Укупно, 200 судија и јавних тужилаца обучено за примену Смерница.

Важно је напоменути и да су предузети и одређени кораци усмерени на унапређење праксе одлучивања о имовинскоправном захтеву. Наиме, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији у оквиру Експертске групе за израду модела неопходних измена правосудних закона и пратећих подзаконских аката у делу који се односи на оснивање и рад Националне мреже служби за пружање подршке и помоћи оштећенима и сведоцима кривичних дела у Републици Србији израђен је предлог информатора за подношење имовинскоправног захтева у кривичном поступку, који у себи садржи и униформни образац који би требало да олакша подношење захтева. Овај документ ипак и даље није усвојен од стране Врховног суда Србије, чиме је онемогућено и пружање помоћи у попуњавању обрасца при подношењу захтева. Посебан проблем представља и чињеница да Акционим планом предвиђена обавеза праћења примене Смерница у пракси ради дефинисања корективних мера, није формализована.

Анализом судске праксе и даље се може запазити да се о већини имовинскоправних захтева одлучује у парничном поступку, где изостају механизми заштите жртава који постоје у кривичном поступку. Иначе, Акциони план за 2020-2022. предвиђена израда Нацрта Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку са циљем побољшања положаја жртава у процесу остваривања имовинскоправног захтева у парничном поступку, до данашњег дана није реализована.

Успостављање мреже служби подршке сведоцима и жртвама

Корак који је у процесу усаглашавања са Директивом најзахтевнији у организационом и финансијском смислу, мишљења смо, и даље представља успостављање мреже

служби за подршку жртвама и сведоцима на територији читаве Републике Србије. Активности кроз које је било потребно спровести ове мере биле су усмерене на успостављање нормативних и институционалних предуслова за успостављање служби подршке, као и њихово даље повезивање у Националну мрежу служби подршке.

Након усвајања Стратегије Мисија ОЕБС-а у Србији формирала је експертску групу за израду предлога нацрта неопходних измена правосудно-организационих закона и пратећих подзаконских аката 2020. године. Чланови експертске групе били су професионалци који су претходно као чланови радне групе за израду Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у РС за период 2020-2025 и Акционог плана за спровођење учествовали у формулисању тих аката. Експертска група је припремила "пакет" докумената који укључује конкретне предлоге измена и допуна законских и подзаконских аката, а који је достављен Министарству правде током 2021. године на увид и разматрање.²

До значајног унапређења дошло је у овој области након што су Уставни амандмани усвојени 9. фебруара 2022. године. Уставним законом за спровођење Акта о промени Устава прописан је рок од годину дана за усвајање сета правосудних прописа у циљу усаглашавања са Уставним амандманима. Овај рок је испоштован, па је тако у фебруару 2023. године усвојен цео сет правосудних закона. Преко Закона о уређењу судова³ створен је и правни основ за оснивање служби подршке жртвама, као и нормативни основ за доношење одговарајуће подзаконске регулативе. Али најзначајнији корак, мишљења смо, било је доношење *Правилника о раду и поступању службе за пружање подршке и помоћи оштећенима и сведоцима и контакт тачке за информисање оштећених и сведока*,⁴ којим је отворен и пут ка уједначеном поступању како већ у формираним службама, тако и у

² Овај пакет докумената обухватао је следеће:

- нацрт закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова којима се предвиђа увођење судијских помоћника за пружање подршке и помоћи жртвама и сведоцима кривичних дела;
- нацрт закона о изменама и допунама Закона о министарствима којим се у члану 9. овог закона препознаје надлежност Министарства правде у погледу успостављања и координације служби подршке жртвама;
- нацрт измена и допуна Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству правде којим се уводи радно место Координатора служби подршке и помоћи жртвама и сведоцима кривичних дела;
- нацрт измена и допуна Судског пословника са циљем регулисања рада служби подршке жртвама и сведоцима кривичних дела, као и контакт тачака за информисање у судовима;
- нацрт измена и допуна Правилника о управи у јавним тужилаштвима са циљем регулисања рада служби подршке жртвама и сведоцима кривичних дела, као и контакт тачака за информисање у јавним тужилаштвима;
- нацрт новог Правилника о приступу, организацији и поступању служби за пружање подршке и помоћи оштећенима и сведоцима кривичних дела и поступању контакт тачака за информисање оштећених и сведока кривичних дела.
- нацрт измена и допуна Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству правде којим се уводи радно место Координатора служби подршке и помоћи жртвама и сведоцима кривичних дела.

³ Закон о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 10/2023).

⁴ Правилник о раду и поступању службе за пружање подршке и помоћи оштећенима и сведоцима и контакт тачке за информисање оштећених и сведока "Службени гласник РС", број 104 од 29.12. 2024.

онима чије се оснивање тек очекује. У процесу израде новог *Правилника о управи у јавном тужилаштву*,⁵ питање организације и рада контакт тачака за информисање није "адресирано". Рад на новом Судском пословнику је и даље у току,⁶ те није још увек створен адекватан правни основ за вођење евиденција/уписника у оквиру служби подршке жртвама и сведоцима.

Мисија ОЕБС-а у Србији подржала је и рад Радне групе Министарства унутрашњих послова за израду интерног акта (Обавезне инструкције) за поступање према оштећенима, као и пропратног инструмента, тј. упитника за процену ризика рањивости и потреба оштећених кривичним делом, и информативне брошуре о правима пунолетног и малолетног лица оштећеног кривичним делом. Обавезном инструкцијом за поступање према оштећенима приликом информисања и процене ризика рањивости и потреба за мерама заштите и подршке, која је донета 18.02.2022. године, прописана је обавеза усменог и писменог информисања жртава и оштећених лица кривичним делима или прекршајима о њиховим правима као и службама које пружају помоћ и подршку. Овим је предметна обавеза поступања полицијских службеника прописана на општи начин, за све надлежне организационе јединице, без навођења обавезе за свако појединачно радно место. Обавезна инструкција се примењује од 01.06.2022. године.

Услед кашњења у измени нормативног оквира, у периоду спровођења Акционог плана 2020-2022. године, није се започело са успостављањем служби, али су оне, након што је у децембру 2023. године одржан састанак министра правде, председника Врховног суда и председника виших судова, започеле са радом у Београду, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Новом Пазару. Мисија ОЕБС-а је помогла стварање инфраструктурних предуслова за рад ових служби. Након тога, започео је процес оснивања додатних служби, и то у две фазе: 1) у првој фази службе су основане при вишим судовима у Зрењанину, Сомбору, Пожаревцу, Врању и Ужицу и 2) у другој фази службе су основане у Суботици, Шапцу, Чачку, Краљеву и Зајечару.

Међутим иако је рад служби при вишим судовима започео није дошло до њиховог повезивања у Националну мрежу, као ни њихово повезивање са постојећим службама основаним при удружењима грађана и другим организацијама и телима.

Инфраструктурна унапређења и употреба техничких средстава за пренос слике и звука

Када је реч о унапређењу инфраструктурних предуслова за приступ правди за жртве, кроз пројектну подршку Мисије ОЕБС-а, и АДА (пројекти које је финансирала ЕУ) обезбеђени су комплетни инфраструктурни предуслови за функционисање 15 служби подршке при вишим судовима (реконструкције просторија, опремање и набавка софтвера и хардвера за несметано коришћење видео линка). Важан напредак учињен је и

⁵ Правилник о управи у јавном тужилаштву ("Сл. гласник РС", бр. 10/2025).

⁶ Судски пословник ("Сл. гласник РС", бр. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015, испр., 39/2016, 56/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019, 93/2019 и 18/2022).

кроз израду тзв. Каталога стандарда за потребе радова на унапређењу правосудне инфраструктуре.

Набавка аудио-визуелне опреме у српском правосудном систему започела је *ad hoc*, на пројектном принципу, пре више од 25 година. Међутим, на стратешком нивоу јасни индикатори постављени су са Акционим планом за 2023-2025. годину. Кроз пројекат и донације ОЕБС-а (ИПА 2016 пројекат) у партнерству са Министарством правде Републике Србије убрзан је процес набавке опреме заједно са реновирањем и адаптацијом посебних просторија за жртве и сведоке (види више: Стевановић & Колаковић-Бојовић, 2021; Стевановић & Марковић, 2024). У будућности неопходно је да све новоизграђене и реновиране тужилачке и судске зграде имају техничке могућности у складу са потребама жртава, као и континуирано спровођење обуке носиоца правосудних функција у судовима и тужилаштвима и техничког особља, како би се осигурала адекватна употреба набављене аудио и видео опреме (Колаковић-Бојовић (а), 2025).

Иначе, уз помоћ АДА пројекта израђен је *Приручник о стандардима заштите и подршке за оштећене и сведоке*. Приручник је заснован на аустријском приручнику *Планирање и уређење чекаоница у судовима*, као прилог поменутом документу *Модел судских смерница*. Овај приручник је свеобухватан и посвећен планирању и уређењу чекаоница у судовима, с акцентом на искуство корисника, приступачност и посебне потребе рањивих лица као што су деца, жртве и сведоци. У приручнику се комбинује стручно знање из области архитектуре, права и психологије да би се њиме водило у креирању судских окружења која су функционална, указују поштовање и заснована су на информацијама о трауми, нарочито за најрањивија лица. Припремљен је и на енглеском и на српском језику и укључује фотографије просторија служби за подршку оштећенима у вишим судовима, које су реновиране, намештене и опремљене у оквиру овог пројекта и у складу са овим приручником.

Приступ правди, заштита и подршка жртава кривичних дела у Србији

Уз подршку пројекта "Механизам за подршку јачању владавине права у Републици Србији", који су суфинансирали Европска унија и Аустријска агенција за развојну сарадњу (АДЦ), а спроводи Аустријска агенција за развој (АДА), Институт за криминолошка и социолошка истраживања 2024. године спровео је, и за потребе Министарства правде израдио три методолошка модела за потребе мониторинга судске праксе у предметној области, као и сет методолошких алата, након чега је експертски тим Института и спровео иницијални мониторинг (Колаковић-Бојовић (а), 2025).

Одлучено је да фокус буде на следећим категоријама посебно рањивих жртава:

- Деца жртве
- Жене, жртве породичног и родно заснованог насиља
- Жртве трговине људима
- Жртве ратних злочина

- Жртве злочина из мржње

Исти приступ важио је и када је реч о избору права и/или заштитних мера које се, у складу са Закоником о кривичном поступку и Директивом 2012/029/ЕУ и другим релевантним стандардима примењују приликом испитивања наведених категорија жртава у процесном својству оштећеног као сведока у кривичном поступку, односно кључних питања од којих зависи приступ правди за жртве:

- Право жртве да се њен глас чује, односно да активно учествује у кривичном поступку
- Статус посебно осетљивог сведока/индивидуална процена потреба
- Право на правну помоћ и заступање
- Присуство психолога и/или особе од поверења саслушању
- Ограничење вишеструког испитивања
- Недозвољене или неприкладне технике испитивања
- Дисциплинске мере у случају притисака и/или одмазде према осетљивим жртвама
- Употреба техничких средстава за пренос слике и звука (видео линка) и инфраструктурни предуслови у правосуђу за заштиту осетљивих жртава у функцији оштећеног као сведока
- Заштита приватности жртава и медијско извештавање о суђењима
- Имовинскоправни захтев и заштита жртава

Процес мониторинга допринео је и формулисању препорука за унапређење система. Комплетни налази, заједно са сетом методолошких алата и листом препорука (32 препоруке), објављене су у форми двојезичне публикације Института за криминологију и социолошка истраживања (Колаковић-Бојовић (а), 2025).

ПОДИЗАЊЕ СВЕСТИ ЖРТАВА И СВЕДОКА КРИВИЧНИХ ДЕЛА О ПРАВИМА КОЈА ИМ ПРИПАДАЈУ У ПРАВНОМ СИСТЕМУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, КАО И КОНТИНУИРАНО ИНФОРМИСАЊЕ ОПШТЕ ЈАВНОСТИ У ОВОЈ ОБЛАСТИ

Успостављањем информативне интернет странице кроз "Пројекат подршке жртвама" који је спровела Мисија ОЕБС-а у Србији учињен је значајан корак ка унапређењу информисања жртава. Међути, мишљења смо, да је пропуштањем да се преузме одржавање ове интернет странице за жртве од стране Министарства правде, изгубљена прилика да се већ произведени садржаји у овој области само надграђују и ажурирају, па ће у предстојећем периоду комплетан посао морати да се ради од почетка. Поред активности везаних за тематску интернет страницу коју је подржавао ОЕБС, АДА пројекат је припремио и флајере које судови шаљу уз судски позив оштећеним лицима и сведоцима, а који садрже основне информације о правима и дужностима, као и контакт податке и информације о службама за подршку и помоћ. Флајери су одштампани, на српском и енглеском језику, у тиражу од 10.000 примерака и дистрибуирани вишим судовима који имају основане службе.

Уз подршку АДА пројекта, припремљен је свеобухватни пакет под називом *Радни пакет/материјал за формирање посебног позивног центра за жртве и сведоке кривичних дела у Србији*, са циљем обезбеђивања аналитичке, финансијске и компаративне основе за успостављање специјализованог позивног центра у Србији. Сачињени пакет се састоји од следећих делова: 1. *Студија изводљивости за успостављање посебног позивног центра за жртве и сведоке кривичних дела у Србији* (која анализира правне, техничке и институционалне захтеве за успостављање телефонске линије за помоћ, процењује потребе корисника и наводи препоруке за спровођење у складу са европским стандардима); 2. *Анализа трошкова успостављања посебног позивног центра за жртве и сведоке кривичних дела у Србији* (која наводи детаљан преглед трошкова који су неопходни за успостављање и одржавање позивног центра и обухвата категорије као што су особље, техничка инфраструктура, обука и дугорочна одрживост), 3. *Извештај за Аустрију*, који описује организацију и функционисање специјализованих телефонских линија за помоћ у Аустрији са нагласком на добре праксе и изазове (нпр. WEISSER RING, женска телефонска линија за помоћ, Rat auf Draht); 4. *Извештај за Хрватску*, који представља хрватски модел са акцентом на Национални позивни центар за жртве кривичних дела (116 006) и улогу цивилног друштва и волонтера; и 5. *Извештај за Србију*, који наводи преглед постојећих хитних служби у Србији, њихових ограничења и потребе за посебном телефонском линијом за помоћ жртвама и сведоцима кривичних дела (Колаковић-Бојовић (а), 2025). Предложена су два модела финансирања: а) *минимални оперативни захтеви*, укључујући трошкове: плата за неопходно особље и волонтере; изнајмљивања и одржавања канцеларијског простора; техничке инфраструктуре (система за управљање позивима, телефона, рачунара, софтвера, веб-сајта); почетне и континуиране обуке особља; кампање за подизање нивоа свести јавности; услуга усменог и писаног превођења; механизма за праћење и евалуацију; хитне подршке (превоз, привремени смештај, основне потрепштине за жртве).

Када је реч о унапређењу извештавања о жртвама, односно медијског дискурса о жртвама/њиховог медијског третмана, стратешким документима било је предвиђено одржавање консултативних састанака са Регулаторним телом за електронске медије и Саветом за штампу са циљем унапређења контролних механизма у области извештавања о жртвама. Нажалост, ових састанака није било. Поред планираних састанака који би имали за циљ промену политика у овој области, Акциони план је предвиђао и непосредан рад са представницима медија. Иначе, још током 2019. године Мисија ОЕБС-а у Србији је организовала округле столове за новинаре и представнике медија о извештавању о жртвама кривичних дела. Такође, у оквиру CRIS пројекта, 2022. године је израђен курикулум, програм обуке, као и приручник за потребе обука на тему Медијског третмана деце жртава. У оквиру истог пројекта, а у сарадњи са Правосудном академијом, организована је и заједничка пилот обука за судије, тужиоце, адвокате, припаднике полиције, социјалне раднике и новинаре.

Међутим и поред спорадичног присуства ове теме заштите жртава у медијима, приметно је било одсуство институционалног и континуираног одговора на потребу јавности да добије званичне, систематичне и јасно презентоване информације. Иступања представника институција у медијском простору углавном су била везана за конкретне предмете и то махом у ситуацијама када је неадекватним медијским третманом жртвама (неретко малолетним) већ нанета озбиљна штета (Колаковић-Бојовић, 2022).

Адекватан третман жртава кривичних дела у медијском простору превасходно захтева испуњење неколико предуслова:

- Поштовање права на приватност као водећег начела и доследна примена у пракси нормативног оквира који је у успостављен у циљу заштите жртава и сведока у кривичним поступку (посебно осетљивих);
- Унапређење функционисања регулаторних тела (као и саморегулаторних), односно нормативног и институционалног оквира који регулише и прати спровођење прописа;
- Јачање механизма одговорности (представника система који су овлашћени за поступање, као и медијских представника);
- Систем казни и њихова сразмерност у односу на последице које настају "цурењем информација".

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

КОРАЦИ КАО ОБЕЗБЕЂИВАЊУ КОНТИНУИТЕТА УНАПРЕЂЕЊА ЗАШТИТЕ ПРАВА ЖРТАВА КРИВИЧНИХ ДЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У складу са чл. 8 и 9 Директиве 2012/029/ЕУ, државе чланице имају обавезу да обезбеде жртви подршку која је: у складу са њиховим потребама, бесплатна, усмерена је на заштиту интереса жртава пре почетка, током и прикладно време након окончања кривичног поступка, базирана на механизму упућивања жртава из других институција у службе опште подршке као и у упућивања жртава из служби опште, у бесплатне службе специјализоване подршке, није предусловљена подношењем кривичне пријаве.

Имајући у виду да један од кључних корака у процесу заштите права жртава представља *индивидуалну процену* њихових потреба за подршком у сврху пружања адекватних мера процесне, као и њихове заштите уопште, од огромног значаја је оснивање и рад служби за подршку жртвама кривичних дела.⁷ Као што је раније поменуто, од усвајања стра-

⁷ У складу са чланом 22 Директиве 2012/029/ЕУ, индивидуална процена потреба треба да узме у обзир лична својства жртве, врсту кривичног дела и околности извршења кривичног дела. Као нарочито рањиве категорије жртава, Директива препознаје жртве тероризма, организованог криминала, трговине људима, родно заснованог, партнерског и сексуалног насиља, злочина из мржње, као и жртве са инвалидитетом. Директива посебно препознаје рањивост деце жртава и подвлачи значај узимања у обзир и жеља самих жртава, као и континуирано прилагођавање мера током самог поступка.

тешких докумената од 2020. године, основане су или је унапређен рад 15 служби за подршку жртвама при вишим судовима у Републици Србији. Ипак, новоосноване службе су се у раду суочавале са низом проблема, а као најзначајнији проблем у досадашњем раду служби, како се истиче, је питање вођења уписника, односно евиденције, посебно у службама које су основане као заједничке за потребе више судова и тужилаштва. Такође, уочен је проблем са статистичким подацима односно евиденцијом о тачном броју жртава којима је пружена помоћ и подршка у претходном периоду будући да судови нису имали ову обавезу до доношења Правилника о раду Службе Високог савета судства, те су многи почели да воде ову евиденцију тек од краја 2024, односно почетка 2025. године.

Такође, и поред одржаног великог броја обука у периоду спровођења Стратегије из 2020, ситуација са кашњењем измена кривичног законодавства, као и пандемија изазвана вирусом COVID 19, утицала је на садржајност и одрживост резултата обука, будући да су оне морале бити прилагођене тренутном законодавном оквиру, и томе, остављају додатну потребу да се програми обука поново унапреде, уподобе новим решењима Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку и Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и заштити малолетних лица у кривичном поступку (наравно када они буду коначно усвојени од стране Народне скупштине Републике Србије), као и чињеници да се паралелно са радом постојећих оснивају и нове службе, те да је неопходно обезбедити континуитет и униформност обука.

Важно је имати на уму да је услед кашњења у оснивању служби подршке при вишим судовима, до оснивања националне мреже, кроз њихово повезивање са постојећим службама основаним при удружењима грађана и другим организацијама и телима и даље, није дошло. Такође, нису мапирани постојећи капацитети услуга специјализоване подршке који би требало да дају јасну слику очекивања у погледу будућег функционоцања Националне мреже. У том смислу неопходно је да се у периоду који предстоји што пре оконча процес оснивања свих 25 служби за подршку жртвама при вишим судовима у Републици Србији, као и да за њихов рад буду обезбеђени адекватни стручни и инфраструктурни капацитети. Такође, мора се приступити и хитном мапирању доступних услуга специјализоване подршке, као корак који претходи успостављању Националне мреже.

На овом месту желимо још једном да укажемо да су још Стратегијом из 2020. године такође препознати проблеми који се у кривичним поступцима у Републици Србији учестало јављају у погледу заштите посебно осетљивих категорија жртава Колаковић-Бојовић & Стевановић & Вукићевић, 2022; Колаковић-Бојовић & Ђукановић, 2023), везани углавном за њихово вишеструко испитивање током више фаза поступка, непостојање предуслова за физичко дистанцирање жртве и окривљеног (пре, током и након давања исказа), неадекватан приступ испитивању жртава услед недостатка неопходних знања, вештина и сензибилизације субјеката поступка за потребе (нарочито рањивих) жртава, потом, "цурење" података из истрага, односно кривичних поступака у којима је искључена јавност и неадекватно медијско извештавање о таквим поступцима и самим жртвама. У том смислу, доследно поштовање процесних правила, односно одредаба Законика о

кривичном поступку које се односе на заштиту права жртава, сензибилизације актера поступка који долазе у контакт са жртвама, адекватна правосудне инфраструктуре и третмана жртава у јавном, односно медијском простору, представљају приоритет у континуираном процесу унапређења положаја жртава у Републици Србији.

Наведено је могуће само уколико се настави стратешки приступ у овој области који подразумева правни и институционални систем који гарантује приступ правди, подршку и заштиту жртава, као и друштвени амбијент у којем су жртве препознате и познате стручној и општој јавности и у којем се према жртвама опходи уз уважавање њихове добробити и достојанства. У том смислу подржавамо и напоре Министарства правде Републике Србије које је током 2026. године формирало Радну групу с циљем припреме Нацрта Стратегије заштите права жртава за период 2026-2029. година, са пратећим Акционим планом за период 2026 – 2027. године, као и за ову област већ усвојене стратешке документе.⁸

Као кровни стратешки документ у области заштите права жртава, ови документи треба да створе оквир за даљи рад на унапређењу достигнућа спровођења Стратегије из 2020. године, фокусирајући се на нормативне, институционалне и организационе капацитете за обезбеђивање адекватних пракси поступања које обезбеђују заштиту, подршку и приступ правди за све жртве кривичних дела, као и механизме препознавања оних категорија жртава којима је потребан специфичан приступ. У очекивању смо да ови документи ускоро буду предмет јавне расправе.

ЛИТЕРАТУРА

- Влада Републике Србије (2024) Инструмент за реформу и раст за Западни Балкан: Реформска Агенда Републике Србије, доступно на: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/reformska_agenda_rs_2024_2027.pdf, приступљено 10.08.2026. године
- Врховни касациони суд (2019) Смернице за унапређење судске праксе у поступцима накнаде штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку, доступно на: <https://www.podrskazrtvama.rs/en/posts/presentation-of-guidelines-for-damage-compensation-87.php>, приступљено 10.08.2026. године.
- Закон о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 10/2023).
- Колаковић-Бојовић, М. (2018) *Child Victims in Serbia - Normative Framework, Reform Steps and EU Standards*. У: Правда по мери детета - међународни научни тематски скуп на Палићу. Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 171-183. ИСБН 978-86-80756-10-3.
- Колаковић-Бојовић, М. (2022) *Child victims and media: Manual and curriculum for the training of professionals in contact with child victims of criminal offences*. Child Rights in Serbia (CRIS), Belgrade.
- Колаковић-Бојовић, М. (а) (2025) *Victims of crime in Serbia: access to justice, protection and support*. Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, https://www.iksi.ac.rs/izdanja/victims_of_crime_in_serbia_2025.pdf.

⁸ Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025. године, "Сл. гласник РС", бр. 47/2021; Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године, "Службени гласник РС", број 12 од 1. фебруара 2022. године.

- Колаковић-Бојовић, М. (2016) *Victims and Witnesses Support in the Context of the Accession Negotiations with EU*. У: Научно-стручни скуп са међународним учешћем "Европске интеграције: правда, слобода и безбедност", зборник радова: Том 2. Криминалистичко-полицијска академија; Фондација "Ханс Зајдел", Београд, стр. 355-366.
- Колаковић-Бојовић, М. (2017) *Жртва кривичног дела (Поглавље 23 - норма и пракса у Републици Србији)*. У: Реформски процеси и Поглавље 23 (годину дана после) - кривичнопарни аспекти; LVII Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу; Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу; Intertex, Београд, стр. 140-150
- Колаковић-Бојовић, М. (2022) *Коначни извештај о праћењу судске праксе о положају малолетних жртава кривичних дела пред судовима у Републици Србији у 2020. години*. Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, доступно на: <http://institutecsr.iksi.ac.rs/341/>.
- Колаковић-Бојовић, М. (2025), *Ex Post Анализа Националне Стратегије за остваривање права жртава и сведока у кривичном поступку 2020-2025. година са Акционим плановима за период 2020-2022 и 2023-2025. година*
- Колаковић-Бојовић, М., Ђукановић, А. (2023) *Злочини из мржње у Републици Србији*. Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд. ИСБН 978-86-80756-59-2. доступно на: <http://institutecsr.iksi.ac.rs/346/>.
- Колаковић-Бојовић, М., Стевановић, И., Вукићевић, В. (2022) *Анализа нормативног и институционалног оквира области правосуђа по мери детета*. Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, доступно на: <http://institutecsr.iksi.ac.rs/346/>.
- Правилник о раду и поступању службе за пружање подршке и помоћи оштећенима и сведоцима и контакт тачке за информисање оштећених и сведока "Службени гласник РС", број 104 од 29.12. 2024.
- Правилник о управи у јавном тужилаштву ("Сл. гласник РС", бр. 10/2025)
- Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024–2029. године, "Сл. гласнику РС", бр. 25/2024.
- Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024–2029. године, ("Сл. гласник РС", бр. 25/2024).
- Стевановић, И., Вујић, Н. (2020) "Малолетно лице и друге посебно осетљиве категорије жртава кривичних дела (међународни правни стандарди и кривичнопроцесно законодавство Србије)" у: Бејатовић, С. (ур.), *Жртва кривичног дела и кривичноправни инструменти заштите (Међународни правни стандарди, регионална кривична законодавства, примена и мере унапређења*, Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 95-110.
- Стевановић, И., Вујић, Н. (а) (2020) "Међународноправни стандарди о кривичноправним инструментима заштите оштећених лица и разлози неопходности њихове имплементације у национално кривично законодавство" у: Бејатовић, С. (ур.) *Оштећено лице и кривичноправни инструменти заштите (међународни правни стандарди, норма и пракса)*, LX Редовно годишње саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Златибор (септембар 2020), стр. 88-108.
- Стевановић, И., Колаковић-Бојовић, М. (2021) Информационе технологије у служби заштите детета у кривичном поступку. У: *Видеолинк и друга техничка средства као начини предузимања процесних радњи у казненом поступку: норма, пракса и пожељни случајеви ширења могућности примене*. Мисија ОЕБС-а у Србији, Београд, стр. 61-77. ISBN 978-86-6383-112-4.
- Стевановић, И., Марковић, Ј. (2024) *The Position of Juvenile Victims and Witnesses in Criminal Proceedings: Where are We Now and What is Next*. In: International scientific thematic conference The Position of Victims in the Republic of Serbia, Palić, 12-13 June 2024. Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, pp. 165-182.
- Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025. године, "Сл. гласник РС", бр. 47/2021.
- Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године, "Службени гласник РС", број 12 од 1. фебруара 2022. године.

Судски пословник ("Сл. гласник РС", бр. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015, испр., 39/2016, 56/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019, 93/2019 и 18/2022).

Шкулић, М. (2020) "Кривичнопроцесно законодавство Србије и жртва кривичног дела (Директива 2012/29 ЕУ) и други међународноправни стандарди (степен усаглашености, искуства примене и мере унапређења), у: Бејатовић, С. (ур.) *Жртва кривичног дела и кривичноправни инструменти заштите (Међународни правни стандарди, регионална кривична законодавства, примена и мере унапређења)*, Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији, стр. 55-77.

* * *

Dr Ivana STEVANOVIC

Director of the Institute of Criminological and Sociological Research

DIRECTIONS FOR IMPROVING THE SYSTEM OF VICTIM PROTECTION IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract. *Creating the conditions necessary for protecting the rights of victims of crime in any country requires, above all, an adequate normative and strategic framework, as well as developed criminal justice and infrastructural mechanisms of protection. In recent years, international legal norms and standards concerning the protection of victims and witnesses have been significantly improved, particularly through the adoption of the European Union Directive establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime (Directive 2012/29/EU).*

In 2020, the Government of the Republic of Serbia adopted the National Strategy on the Rights of Victims and Witnesses of Crime. The Strategy defines its general objective as improving the position of victims and witnesses within the criminal justice system of the Republic of Serbia, in accordance with the European Union standards contained in Directive 2012/29/EU. Six years after the adoption of this strategic document, Serbia faces the important task of assessing the current situation and planning future reforms in the field of victims' rights protection, including their pace and the mutual coordination of activities undertaken by different stakeholders.

Keywords: *victim protection, criminal proceedings, system, improvement*